

ERNST MOE

Arveloven

med kommentarer

1. UTGAVE

Arveloven med kommentarer

Ernst Moe

Arveloven med kommentarer

CAPPELEN DAMM AKADEMISK

© CAPPELEN DAMM AS, Oslo, 2021

ISBN 978-82-02-69145-5

1. utgave, 1. opplag 2021

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Cappelen Damm AS er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Omslagsdesign: Anders Bergesen/
Superultraplus / Cappelen Damm AS
Sats: Bøk Oslo AS
Trykk og innbinding: Livonia Print SIA, Latvia

www.cda.no
akademisk@cappelendamm.no

Forord

Lov om arv og dødsboskifte (arveloven) av 14. juni 2019 trådte i kraft 1. januar 2021. Loven regulerer fordelingen av arv og skifte av dødsbo, og erstatter skifteloven av 21. februar 1930 og arveloven av 3. mars 1972 nr. 5.

Både skifteloven og arveloven var preget av sin høye alder og var ikke godt egnet for gjennomføring av et moderne arveoppgjør. Justisdepartementet fant det derfor nødvendig med en fullstendig gjennomgang og revisjon av arve- og skiftelovgivningen. Formålet med å ha en felles lov for deling av arv og skifte av dødsbo, er å gjøre loven mer brukervennlig for personer uten juridisk utdanning.

Denne boken er en lovkommentar som i første rekke er skrevet med sikte på dem som i sitt daglige virke kommer i befatning med arve- og skifterettslige spørsmål. Målgruppen er advokater, dommere og saksbehandlere i domstolene, og andre som i annen offentlig og privat virksomhet arbeider med arv og skifte. Hensikten med en felles arve- og skiftelov er at det også skal være mulig for arvinger, arvelatere og andre brukere av loven å finne frem til de aktuelle bestemmelsene om arverett, uskifte og privat og offentlig skifte av dødsbo. Boken kan derfor komme til nytte for arvinger, arvelatere, arvelaterens ektefelle eller samboer og kreditorer og andre som blir trukket inn i et arveoppgjør.

For å gjøre boken lettere tilgjengelig også for dem som ikke er kjent med arveloven, er det i innledningen til hvert kapittel gitt en omtale av bestemmelsene. De enkelte kapitlene innledes med en kort redegjørelse for hva de enkelte bestemmelsene regulerer. Ved hjelp av dette vil leseren kunne finne fram til de aktuelle bestemmelsene og kommentarene til disse. I kommentarene til bestemmelsene er det utførlige henvisninger til lovforarbeider og rettspraksis.

FORORD

En lovkommentar leses stykkevis og delt, alt etter hva man søker svar på. Derfor inneholder kommentarene til enkelte bestemmelser gjentakelser av det som er kommentert under andre bestemmelser. Hensikten er at leseren skal slippe å måtte konferere flere paragrafer for å finne svar på de spørsmål som undersøkes.

Boken er à jour per 1. mai 2021.

Sandnes 7. mai 2021

Ernst Moe

Innhold

Innledning	17
1. Generelt	17
2. Rettskilder.....	19
2.1 Lovforarbeider.....	19
2.2 Forskrifter.....	20
2.3 Rettspraksis.....	21
2.4 Internasjonale konvensjoner	22
2.5 Rundskriv	22
2.6 Juridisk teori.....	22
3. Oversikt over arveloven	23
4. De ulike skifteformene	26
4.1 Innledning.....	26
4.2 Privat skifte.....	27
4.3 Offentlig skifte	28
4.4 Skifte ved testamentsfullbyrder	28
4.5 Uskifte	29
4.6 Bo med brutto eiendeler av liten verdi	29
4.6 Bo som ikke har midler til å dekke arvelaterens forpliktelser.....	29
FØRSTE DEL. INNLEDENDE BESTEMMELSER	31
Kapittel1	
Lovens virkeområde, definisjoner mv.	33
§ 1. Hva loven gjelder	33
§ 2. Definisjoner	34
§ 3. Hvordan arv fordeles. Skifte	37

ANDRE DEL. RETTEN TIL ARV	39
Kapittel 2	
Slektens arverett	41
§ 4. Første arvegangsklasse	41
§ 5. Andre arvegangsklasse	46
§ 6. Tredje arvegangsklasse	50
§ 7. Når foreldreskap gir grunnlag for arverett	51
Kapittel 3	
Ektefellers arverett	55
§ 8. Ektefellens arverett når arvelateren etterlater seg livsarvinger	56
§ 9. Ektefellens arverett når arvelateren ikke etterlater seg livsarvinger	59
§ 10. Inngrep i ektefellens arverett ved testament	61
§ 11. Opphør av ektefellens arverett ved separasjon og skilsmisse	65
Kapittel 4	
Samboeres arverett	68
§ 12. Arverett for samboere med felles barn	69
§ 13. Arverett etter testament for samboere med minst fem års samboerskap ..	76
Kapittel 5	
Ektefellers rett til uskifte	78
§ 14. Retten til uskifte	80
§ 15. Uskifte med særskilt livsarving	86
§ 16. Uskifteretten når noen av arvingene kan kreve arv	88
§ 17. Inngrep i ektefellens uskifterett ved testament	89
§ 18. Personlige forhold som fratrar ektefellen rett til uskifte	92
§ 19. Frist for melding om uskifte	97
§ 20. Ektefellens ansvar for arvelaterens forpliktelser	98
§ 21. Hvilke eiendeler som går inn i uskifteformuen etter at boet er overtatt uskiftet	101
§ 22. Råderetten over uskifteformuen	104
§ 23. Adgangen til å gi gaver av uskifteformuen	108
§ 24. Adgangen til å gi arveoppgjør av uskifteformuen	127
§ 25. Arvingenes adgang til å kreve bevissikring utenfor rettssak	133
§ 26. Hvem som tar arv ved skifte av uskifteformuen	135
§ 27. Bortfall av retten til uskifte hvis den lengstlevende gifter seg eller blir samboer	138

§ 28. Retten til å kreve skifte av uskifteformuen	141
§ 29. Skifte av uskifteformuen	146
§ 30. Arvingenes krav på vederlag ved skifte av uskifteformuen	152
§ 31. Hva som inngår i uskifteformuen når den skal skiftes	157

Kapittel 6

Samboeres rett til uskifte	158
§ 32. Retten til uskifte	160
§ 33. Inngrep i samboerens uskifterett ved testament	171
§ 34. Frist for melding om uskifte	175
§ 35. Samboerens ansvar for arvelaterens forpliktelser mv.	175
§ 36. Hvilke eiendeler som inngår i uskifteformuen	178
§ 37. Råderetten over uskifteformuen	181
§ 38. Bortfall av retten til uskifte hvis den lengstlevende gifter seg eller blir samboer	186
§ 39. Skifte av uskifteformuen	189

Kapittel 7

Arv etter testament	196
I. Opprettelse av testament	196
§ 40. Dødsdisposisjoner	198
§ 41. Testasjonsevne	206
§ 42. Formkrav	213
§ 43. Påtegning på testamentet om formkrav mv.	220
§ 44. Ugyldighet ved testasjon til fordel for testamentsvitne mv.	222
§ 45. Ugyldighet på grunn av utnyttelse av testator mv.	228
§ 46. Nødtestament	234
II. Tilbakekall og endring av testament. Arvepakt	239
§ 47. Tilbakekall og endring av testament	240
§ 48. Formkrav ved tilbakekall eller endring av testament	242
§ 49. Arvepakt	249
III. Livsarvingenes pliktdelsarv mv.	256
§ 50. Livsarvingenes pliktdelsarv	257
§ 51. Testators bestemmelse om hvilke eiendeler pliktdelsarven skal omfatte	260
§ 52. Testators bestemmelse om formuesordningen for pliktdelsarven	262

§ 53. Testators bestemmelse om livsarvingens råderett over pliktdelsarven	264
§ 54. Testators bestemmelse om den videre arvegangen for pliktdelsarv i visse tilfeller	272
§ 55. Testators bestemmelse om å gjøre en livsarving arveløs	275
§ 56. Utdeling til barn som fortsatt ble forsørget da arvelateren døde	277
IV. Tolkning av testament	282
§ 57. Tolkning av testament	283
§ 58. Supplerende tolkningsregler	291
§ 59. Forutsetningssvikt	300
V. Felles testament og gjensidig testament	305
§ 60. Felles testament og gjensidig testament	306
§ 61. Tilbakekall og endring av felles testament og gjensidig testament	308
§ 62. Supplerende tolkningsregler for felles testament og gjensidig testament	317
VI. Oppbevaring og fremleggelse av testament mv.	325
§ 63. Oppbevaring og registrering av testament hos tingretten	326
§ 64. Bortkommet testament	334
§ 65. Frister for å kreve arv etter et testament eller for å motsette seg et testament	337

Kapittel 8

Forskjellige bestemmelser om retten til arv etter loven eller etter testament	346
§ 66. Arvefall og vilkår for å ta arv	347
§ 67. Ukjent dødsrekkefølge og dødsfall straks etter hverandre som følge av samme hendelse	350
§ 68. Fraværende arving	353
§ 69. Forbigått arving	358
§ 70. Krav om tilbakeføring av arv etter §§ 67, 68 eller 69	360
§ 71. Foreldelse av arverett	365
§ 72. Fradømmelse av arverett	369

Kapittel 9

Avtaler om arv	383
§ 73. Arvingens råderett over fremtidig og falt arv	383
§ 74. Avkall på arv	389
§ 75. Avkorting i arv	393

Kapittel 10

Fordeling av formuen når den avdøde ikke har arvinger	399
§ 76. Fordeling av formuen når den avdøde ikke har arvinger	399
§ 77. Avgjørelser ved skiftet når formuen skal fordeles etter § 76	403

Kapittel 11

Internasjonal arverett	405
§ 78. Lovvalg	406
§ 79. Arvelaterens adgang til å foreta lovvalg	409
§ 80. Formkrav for testamenter	414
§ 81. Grunnleggende rettsprinsipper (ordre public)	417
§ 82. Overenskomst med fremmed stat	419

TREDJE DEL. SKIFTE AV DØDSBO

421

Kapittel 12

Skiftemyndigheten. Kompetanse og generelle saksbehandlingsregler	423
§ 83. Skiftemyndigheten	424
§ 84. Skiftemyndighetens stedlige kompetanse	425
§ 85. Skiftebehandling i Norge. Lovvalg	429
§ 86. Inhabilitet	433
§ 87. Rett til innsyn i testament hos tingretten etter arvelaterens død	434
§ 88. Oppgaver etter loven som kan delegeres til saksbehandlere	438

Kapittel 13

Perioden fra dødsfallet og frem til skifteform er valgt	444
§ 89. Melding om dødsfall. Opplysninger om den avdøde	445
§ 90. Tingrettens innledende behandling	448
§ 91. Registrering og sikring av boets eiendeler	455
§ 92. Formuesfullmakter og bankboksfullmakter mv.	462
§ 93. Kunngjøring av frist for å melde krav (proklama) før skifteform er valgt ...	468
§ 94. Testamentarisk bestemmelse om opprettelse av en stiftelse	469

Kapittel14

Bo som ikke skal skiftes	472
§ 95. Fullmakt til å disponere uten skifteattest i bo der den avdødes eiendeler er av liten verdi	472
§ 96. Melding om uskifte mv.	476
§ 97. Uskifteattest	481

Kapittel15

Felles bestemmelser for privat og offentlig skifte	483
I. Generelle bestemmelser om skifte	484
§ 98. Skifte av dødsbo. Skifteformene	484
§ 99. Testamentsfullbyrder	487
§ 99 a. Frist for å overføre landbrukseiendom til ny eier	491
II. Proklama – kunngjøring av frist for kreditorene til å melde sine krav	495
§ 100. Utstedelse av proklama. Melding til kreditorer utenfor Norge	496
§ 101. Proklamaets innhold. Kunngjøring	498
§ 102. Melding av krav og virkning av proklamaet	502
§ 103. Forhold som har samme virkning som å melde krav	507
III. Arvingenes rett til å overta eiendeler på skiftet. Verdsettelse og oppgjør	510
§ 104. Rett til å overta eiendeler og rett til å kreve eiendeler solgt	510
§ 105. Verdsettelse av eiendelene	518
§ 106. Verdsettelse ved skiftetakst	520
§ 107. Oppgjør	533
§ 108. Særlige regler for eiendom som overtas på grunnlag av odels- eller åsetesrett	536
IV. Når arvelateren etterlater seg ektefelle eller samboer	540
§ 109. Delingen av felleseiet	542
§ 110. Fortegnelse over eiendeler og forpliktelser	544
§ 111. Råderetten over eiendeler under skiftet og vederlag for bruk	545
§ 112. Kreditorenes dekningsgrunnlag	551
§ 113. Retten til å overta eiendeler som er i felleseie	551
§ 114. Retten til å overta eiendeler ved særeie eller samboerskap	557
§ 115. Tidspunktet for verdsettelse av eiendeler	559

Kapittel16

Privat skifte	561
§ 116. Ansvar for arvelaterens forpliktelser	562
§ 117. Frist for å kreve privat skifte	567

§ 118. Utstedelse av skifteattest	568
§ 119. Oppgaver ved gjennomføringen av et privat skifte	575
§ 120. Krav om enighet for beslutninger under skiftet	586
§ 121. Kunngjøring av frist for å melde krav (proklama)	592
§ 122. Dekning av boets og arvelaterens forpliktelser	593
§ 123. Rett til å kreve at forpliktelsene dekkes før utdeling av arv	597
§ 124. Oppfyllelse av bestemmelser i testament	599
§ 125. Arving som er forsvunnet eller uten kjent oppholdssted	605
§ 126. Tvister under privat skifte	605

Kapittel 17

Offentlig skifte	614
I. Åpning av offentlig skifte	615
§ 127. Hvem som kan kreve offentlig skifte	616
§ 128. Arvelaterens adgang til å bestemme offentlig skifte	624
§ 129. Tingrettens åpning av offentlig skifte av eget tiltak	626
§ 130. Bortfall av retten til å kreve offentlig skifte	631
§ 131. Forberedende rettsmøte	637
§ 132. Sikkerhet for skifteomkostningene	644
§ 133. Åpning av offentlig skifte. Tvist om vilkårene er til stede	647
II. Gjennomføringen av det offentlige skiftet. Skiftemyndighetens oppgaver	651
§ 134. Skiftebehandling ved tingretten eller ved bostyrer. Revisor og medhjelper	652
§ 135. Formålet med det offentlige skiftet	655
§ 136. Skiftemyndighetens kompetanse. Saksbehandlingsregler	657
§ 137. Arvingenes rett til å uttale seg	659
§ 138. Beslutninger under skiftet. Krav om enighet mellom arvingene	663
§ 139. Stedfortreder for person under vergemål og for upersonlig rettssubjekt ..	668
§ 140. Skiftesamlingen	673
§ 141. Registrering av boets eiendeler og forpliktelser	675
§ 142. Kunngjøring av frist for å melde krav (proklama)	679
§ 143. Dekning av boets og arvelaterens forpliktelser	680
§ 144. Forsinkelsesrente og mellomrente	688
§ 145. Oppfyllelse av bestemmelser i testament	689
§ 146. Arving som er forsvunnet eller uten kjent oppholdssted	690
§ 147. Tvangsfullbyrdelse i boets eiendeler	692

III. Særlig om skiftebehandling med bostyrer	695
§ 148. Virkeområde	697
§ 149. Hvem som kan oppnevnes som bostyrer. Sikkerhetsstillelse	697
§ 150. Bostyrerens oppgave og kompetanse	702
§ 151. Protokoll og regnskap mv.	708
§ 152. Innberetninger til tingretten	710
§ 153. Bomøter	714
§ 154. Rett til å kreve skiftesamling	719
§ 155. Utkast til booppgjør	720
§ 156. Klage over bostyreren	721
§ 157. Tilbakekall av oppnevningen	724
IV. Avslutning av skiftet. Booppgjør og utdeling fra boet	726
§ 158. Tilbakelevering av boet til privat skifte eller uskifte	726
§ 159. Innstilling av skiftebehandlingen	731
§ 160. Fastsettelse av booppgjøret	735
§ 161. Oversendelse av kjennelsen om booppgjøret	739
§ 162. Anke mv.	741
§ 163. Utdelinger på grunnlag av booppgjøret	746
§ 164. Eiendeler av ubetydelig verdi	748
§ 165. Plikt til å sørge for tinglysing eller registrering	749
§ 166. Eiendeler som dukker opp etter fastsettelsen av booppgjøret	751
§ 167. Forbigått kreditor og forbigått arving	755
V. Tvister ved offentlig skifte	758
§ 168. Hva som behandles som skiftetvist	759
§ 169. Hvordan skiftetvister behandles	770
§ 170. Frister for å reise skiftetvist	778
§ 171. Hvem som har partsevne under offentlig skifte	781
§ 172. Rettskraft	785
§ 173. Behandling av tvist ved allmennprosess	787
§ 174. Tvist om testamentarisk bestemmelse om opprettelse av en stiftelse	793
VI. Særregler for bo der eiendelene ikke er tilstrekkelige til å oppfylle alle forpliktelsene etter arvelateren	798
§ 175. Virkeområde	800
§ 176. Prøving av krav. Omstøtelse	800
§ 177. Rettsvern og utlegg	803
§ 178. Tvangsakkord	805

FJERDE DEL. AVSLUTTENDE BESTEMMELSER	819
Kapittel18	
Ikrafttredelsesregler og overgangsregler. Endringer i andre lover	821
§ 179. Ikrafttredelse	821
§ 180. Overgangsregler	822
§ 181. Endringer i andre lover	825
Domsregister	827
Litteratur	843
Stikkord	845

Innledning

1. Generelt

Emne for denne boken er arveloven av 14. juni 2019 nr. 21, som trådte i kraft 1. januar 2021. Arveloven har regler om arv og dødsboskifte og erstatter den tidligere arveloven av 3. mars 1972 nr. 5 og store deler av skifteloven av 21. februar 1930. Skiftelovens regler om fremgangsmåten ved skifte av felleseie er plassert i ekteskapsloven nytt kapittel 18. Delingsreglene er plassert i ekteskapsloven kapittel 12.

Arveloven inneholder fire deler. Første del har innledende bestemmelser, andre del har regler om retten til arv, mens tredje del regulerer skifte av dødsbo. Fjerde del har bestemmelser om lovens ikrafttreden, overgangsregler og en bestemmelse om endringer i andre lover.

Formålet med å ha saksbehandlingsreglene for skifteoppgjøret i samme lov som de materielle reglene om hvem som har rett til arv og hvor stor andel av arven den enkelte arving har krav på, er å gjøre loven brukervennlig. Meningen er at det også skal være mulig for arvinger, arvelatere og andre brukere av loven å finne frem til de aktuelle bestemmelsene om arverett, uskifte og privat og offentlig skifte av dødsbo. Faguttrykk i den tidligere lovgivningen er endret og forsøksvis erstattet med et språk som kan forstås også av personer som ikke har juridisk bakgrunn. Det skal gjøre det enklere å sette seg inn i reglene om arv etter loven og arv etter testament, om fremgangsmåten ved opprettelse av et gyldig testament, hvordan arvingene kan overta et dødsbo til privat skifte, hvordan et offentlig skifte av dødsbo gjennomføres og om rett for lengstlevende ektefelle eller samboer til å overta arvelaterens eiendeler uskiftet.

Arveloven av 3. mars 1972 nr. 5 hadde regler om rett til arv etter loven og testament, rett til å sitte i uskiftet bo og felles regler om arv etter loven og arv

etter testament. Den erstattet arveloven av 31. juli 1854 og lov om uskiftet bo av 4. juli 1927. Etter at loven trådte i kraft 1. januar 1973, er den endret flere ganger.

Arveloven 1972 virket i nærmere femti år. I mellomtiden har det skjedd store endringer i samfunnet. Det livslange ekteskapet er ikke lenger den enerådende samlivsform. Mange har flere samliv, ofte med både felles barn og særkullsbarn. Innvandring har ført til et stort innslag av personer med ulik geografisk og kulturell tilhørighet. Levealderen har økt betydelig. Velstandsutviklingen har bidratt til at mange arvelatere har større formue som skal fordeles. Dessuten har et betydelig antall nordmenn etablert seg med formue i utlandet, som begjæres skiftet etter arvelaterens død. På denne bakgrunn fant departementet det nødvendig å gå gjennom arvelovens bestemmelser med sikte på å få en lovgivning som er tilpasset dagens samfunnsforhold.

Arvelovutvalget ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 15. april 2011, og fikk i mandat å foreta en generell vurdering av arveloven med sikte på å lage en ny lov. Utvalget, som ble ledet av Torstein Frantzen, la 10. februar 2014 frem sin innstilling NOU 2014: 1 *Ny arvelov*.

Skifteloven av 21. februar 1930 inneholdt regler om hvem som var skiftemyndighet og skiftemyndighetens kompetanse, om skiftebehandling, om privat og offentlig skifte, skifte ved testamentsfullbyrder og enkelte regler om behandlingen av tvister under offentlig skiftebehandling. Frem til 4. juli 1992 inneholdt skifteloven også regler om felleseieskifte mellom ektefeller. Skifteloven avløste Norske Lov 5-2 om arv og skifte og lov om skifte- og konkurssaker 21. juli 1916.

I løpet av de 90 årene siden skifteloven 1930 ble vedtatt, er det flere ganger gjort vesentlige endringer i loven. Loven var likevel preget av sin høye alder. Med sitt gammelmodige språk var den vanskelig å forstå, og skiftereglene var ikke like godt egnet for gjennomføring av et moderne skifteoppgjør. Justis- og beredskapsdepartementet var derfor av den oppfatning at loven var moden for en fullstendig revisjon.

Skiftelovutvalget, ved Peter Lødrup, ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 9. september 2005, og fikk i mandat å foreta en generell gjennomgang av skiftelovgivningen med sikte på å fremme forslag til ny lovgivning. I tillegg skulle utvalget gjennomgå lov 23. mars 1961 nr. 1 om forsvunne personer, samt vurdere endringer i nærmere angitte bestemmelser i arveloven. Ved tilleggsmandat 12. januar 2007 ble utvalget bedt om å vurdere ytterligere noen arve- og skifterettslige spørsmål.

Skiftelovutvalget la 23. november 2007 frem sin utredning NOU 2007: 16 *Ny skiftelovgivning*. Foruten forslag til ny lov om dødsboskifte inneholder utred-

ningen også forslag til ny lov om forsvunne personer, forslag til endringer i lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m., forslag til endringer i lov 4. juli 1991 nr. 45 om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører, forslag til endringer i lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap og forslag til endringer i lov 17. juni 2005 nr. 90 om megling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven).

Den 22. juni 2018 la Justis- og beredskapsdepartementet frem forslag til ny lov om arv og dødsboskifte, og et nytt kapittel 18 i ekteskapsloven i Prop. 107 L (2017–2018). Forslaget bygger for en vesentlig del på Arvelovutvalgets forslag til ny arvelov og Skiftelovutvalgets forslag til ny lov om dødsboskifte.

2. Rettskilder

2.1 Lovforarbeider

Forarbeider til arveloven er Prop. 107 L (2017–2018) *Lov om arv og dødsboskifte (arveloven)* og Innst. 252 L (2018–2019) *Innstilling fra justiskomiteen om lov om arv og dødsboskifte (arveloven)*. Forarbeidene bygger for en stor del på Arvelovutvalgets utredning NOU 2014: 1 *Ny arvelov* og Skiftelovutvalgets utredning NOU 2007: 16 *Ny skiftelovgivning*. Utredningene inneholder forslag til henholdsvis ny arvelov og ny skiftelov med utførlige kommentarer til de foreslåtte bestemmelsene.

Lovens første og andre del viderefører i det vesentligste arveloven av 3. mars 1972 nr. 5. Forarbeidene til denne loven gir god veiledning om den historiske bakgrunnen for arveloven og for tolkningen av bestemmelsene i del 1 og del 2. Forarbeider til den opprinnelige arveloven av 1972 er Arvelovkomiteens innstilling til lov om arv (1962), Ot.prp. nr. 36 (1968–1969), Ot.prp. nr. 14 (1969–1970) og Innst. O. nr. XIX (1970–1971). Loven er senere endret flere ganger.

Arvelovens tredje del viderefører for en stor del skifteloven av 21. februar 1930 i modernisert utgave. Forarbeider til den opprinnelige skifteloven er Ot.prp. nr. 5 (1928), Innst. O. VII (1930), Ot.forh. 1930 s. 279–299 og Lt.forh. 1930 s. 135. Det er flere ganger gjort vesentlige endringer i skifteloven, både ved selvstendige endringer i loven, ved endringer som følge av ny lovgivning og ved endring i annen lovgivning. Ved lovendring i 1970 ble den offentlige skiftebehandlingen forenklet og rasjonalisert. Forarbeider er Ot.prp. nr. 49 (1969–1970), Innst. O. nr. 57 (1969–1970) og Innstilling om revisjon av skifteloven, avgitt 11. september 1967. I 1990 ble det vedtatt endringer i skifteloven kapittel 13 om når et dødsbo skal skiftes privat eller offentlig, og innført et nytt kapittel 13 A om bostyrere ved

offentlig skifte. Samtidig ble de detaljerte bestemmelsene om testamentsfullbyrderbo opphevet og erstattet av en enkelt bestemmelse. Forarbeider er Ot.prp. nr. 46 (1989–1990), Innst. O. nr. 56 (1989–1990) og Utredning om offentlig skifte av dødsbo, avgitt november 1988.

Ved lov 18. desember 2020 nr. 149 ble det i arveloven innført ny § 99 a om frist for å overføre landbrukseiendom til ny eier. I tillegg ble § 43 endret ved at andre ledd ble nytt femte ledd i § 42. I § 77 andre punktum ble begrepet «gravlegat» endret til «midler til fremtidige utgifter til stell av graven». I tredje punktum ble det presisert at hjemmelen til å gi forskrift betyr at det i forskrift kan gis regler om utpeking av person som skal ha ansvaret for graven og for bestilling av gravstellet.

Paragraf 89 første ledd første punktum ble endret slik at melding om dødsfall bare skal gis til den tingretten som etter § 84 skal behandle boet, og ikke til namsmannen eller lensmannen. Samtidig ble første ledd fjerde punktum flyttet og innført som nytt andre ledd andre punktum. I § 92 ble henvisningen til skatteforvaltningsloven § 3-3 endret til § 3-10 fordi denne loven var endret.

Paragraf 149 om forsikringsordning for bostyrere andre ledd første punktum ble endret for å gjøre det tydelig at det er reglene om godkjenningen som kan fastsettes i forskrift, og ikke selve godkjenningen. Paragraf 181 om endringer i annen lovgivning for å gi en mer fullstendig regulering av endringer som det er behov for i annen lovgivning. Forslagene til nye endringsbestemmelser i § 181 gjelder i hovedsak justering av lov- og paragrafhenvisninger og endringer som følge av endret begrepsbruk.

Forarbeider til lovendringen er Prop. 21 L (2020–2021) og Innst. 133 L (2020–2021). Lovendringen trådte i kraft straks, som i praksis vil si fra 1. januar 2021.

Ved lovvedtak 25. mars 2021 ble innført kjønnsnøytral tittel på fylkesmannen, som etter lovendringen i all lovgivning skal benevnes som statsforvalteren. Forarbeider er Prop. 77 L (2020–2021) og Innst. 296 L (2020–2021). Lovendringen trådte i kraft 1. juni 2021.

2.2 Forskrifter

Justis- og beredskapsdepartementet har 9. november 2020 nr. 2327 fastsatt forskrift til §§ 41, 55, 63, 72, 89, 118 og 149. Forskriften kapittel 1 har bestemmelser om innlevering, oppbevaring og utlevering av testament hos tingretten etter arveloven § 63. Kapittel 2 har bestemmelser om melding om dødsfall og

andre bestemmelser, mens kapittel 3 har bestemmelser som omfatter godkjenning av forsikringsordning for bostyrere, innsyn i arvelaterens formues- og gjeldsforhold ved skifteattest og en bestemmelse om delegering av kompetanse til å stadfeste testament.

Ved forskrift 28. februar 2020 nr. 201 er Kongens myndighet etter § 41 første ledd andre punktum, § 55 første ledd andre punktum og § 72 sjettede ledd andre punktum delegert til Justis- og beredskapsdepartementet. Av forskrift til arveloven § 11 fremgår at kompetansen til å stadfeste testament er videredelegert til Statens sivilrettsforvaltning. Søknad om stadfestelse skal sendes til Statens sivilrettsforvaltning. Justis- og beredskapsdepartementet er klageorgan for Statens sivilrettsforvaltnings vedtak om stadfestelse av testament etter § 41, § 55 og § 72.

Kongens myndighet etter den tidligere arveloven § 46 første ledd og § 46 andre ledd og § 47 ble ved kgl.res. delegert til henholdsvis Kulturdepartementet og til Kommunal- og moderniseringsdepartementet i forskrift 19. juni 2015 nr. 667. Med hjemmel i den tidligere arveloven § 46 andre ledd og § 47 har Kommunal- og moderniseringsdepartementet ved kgl.res. fastsatt forskrift 21. august 2015 nr. 981 om behandling av dødsbo hvor avdøde ikke har arvinger og departementets adgang til å fordele formue til nærstående mv. Ved kgl.res. har Kulturdepartementet med hjemmel i den tidligere arveloven § 46 fastsatt forskrift 16. desember 2016 nr. 1587 om fordeling av herrelaus arv til frivillig verksemd til fordel for barn og unge.

Forskriftene til den tidligere arveloven § 46 andre ledd og § 47 kommer til anvendelse dersom avdødes formue skal deles etter reglene i §§ 76 og 77. Ved kgl.res. 28. februar 2020 nr. 202 er myndigheten etter § 76 første ledd andre punktum delegert til Kulturdepartementet. Myndigheten etter § 76 andre ledd og § 77 er delegert til Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

2.3 Rettspraksis

Rettspraksis er en sentral rettskilde ved tolkning av loven. Fordi arveloven for en stor del er en videreføring av den tidligere arveloven av 1972 og skifteloven av 1930, er rettspraksis knyttet til disse lovene relevant for tolkningen av bestemmelsene i arveloven. I fremstillingen er det i meget stor utstrekning vist til rettspraksis fra lagmannsrett og Høyesterett. Lagmannsrettspraksis har mindre rettskildemessig vekt enn høyesterettspraksis. Imidlertid har lagmannsrettspraksis betydelig interesse fordi den utgjør en stor del av den praksis som foreligger.

Lagmannsrettspraksis har også verdi ved sine mange eksempler på forskjellige typer problemstillinger av både prosessuell og materiellrettslig karakter, og som ikke har vært prøvd i Høyesterett.

2.4 Internasjonale konvensjoner

Mellom Norge, Danmark, Sverige, Finland og Island er det inngått en konvensjon 19. november 1934 om arv og dødsboskifte, som ble ratifisert 30. november 1934 og trådte i kraft 1. januar 1936. Konvensjonen gjelder i det vesentligste for tilfeller der arvelatere var statsborger i et nordisk land og bosatt i et annet nordisk land ved sin død. Den har regler om kompetanse, lovvalg og gjennomføring av skifte, samt anerkjennelse og fullbyrdelse av avgjørelser internt i konvensjonsstatene.

Norge har sluttet seg til den internasjonale konvensjon av 5. oktober 1961 om lovkonflikter vedrørende testamentformer vedtatt av Haagkonferansen for internasjonal privatrett. Haagkonvensjonen trådte i kraft 1. januar 1973. Den er omtalt i kommentarene til § 80.

Norsk lovgivning er tilpasset begge forannevnte konvensjoner. I EU-forordningen 650/2012 om arv er det vedtatt felles europeiske regler. I den nordiske konvensjonen er det gjort tilpasninger til EU-forordningen. Paragraf 82 gir Kongen fullmakt til å inngå slike konvensjoner og kunngjøre dem som gjeldende med lovs kraft.

2.5 Rundskriv

Det er ikke gitt rundskriv til arveloven. Barne- og familiedepartementets rundskriv Q-2020-19 datert 3. mars 2020 er knyttet til lov 2. juni 1978 nr. 38 om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner, samt skiftefritak etter ekteskapsloven, og til Konvensjon mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige inneholdende privatrettslige bestemmelser om ekteskap, adopsjon og vergemål. I rundskrivet henvises til arveloven § 28, den tidligere skifteloven § 8 (arveloven § 84), § 53, § 79 (arveloven § 118), § 83 (arveloven § 129), § 84 (arveloven § 127) og § 87 (arveloven § 128).

2.6 Juridisk teori

John Asland har i samarbeid med Inge Unneberg skrevet boken *Arveloven med kommentarer*, Oslo 2021. I John Aslands bok *Arverett*, Oslo 2021, gis en heldekkende fremstilling av arveretten med utgangspunkt i lov om arv og dødsboskifte

av 2019. Peter Hambro har i boken *Arveloven. Arvereglene. Kommentartutgave*, Oslo 2020, gitt kommentarer til lovens første del og andre del om retten til arv. I Peter Lødrup og Johns Aslands bok *Oversikt over arveretten*, 9. utgave, Oslo 2019 gis en kortfattet fremstilling av arveloven.

Av litteratur om den tidligere arveloven vises til Peter Lødrup og John Asland, *Arverett*, 7. utgave, Oslo 2018, hvor Arvelovutvalgets forslag til ny arvelov i NOU 2014: 1 er fortløpende behandlet i boken der de tematisk hører hjemme, Peter Hambro, *Arveloven. Kommentartutgave*, 4. utgave Oslo 2007, og Inge Unneberg, *Arveretten med dødsboskifte*, Oslo 1990. Av eldre litteratur vises til Carl Jacob Arnholm, *Arveretten*, Oslo 1974, Per Augdahl, *Arveloven av 1972*, Oslo 1973, Carl Jacob Arnholm, *Privatrett V*, Oslo 1971 og Ragnar Knoph, *Norsk arverett*, 3. utgave ved Erling Sandene, Oslo 1959.

Til skifteloven er det utgitt to kommentartutgaver. Det er Per Augdahl, *Skifte*, Oslo 1931, Per Augdahl, *Skifteloven med kommentarer*, 3. utgave, Oslo 1974. Av annen skifterettslig litteratur vises til Peter Lødrup, *Materiell skifterett*, 7. utgave, Oslo 1986, Per Augdahl, *Lærebok i skifterett*, 6. utgave, Oslo 1969 og nevnte Inge Unneberg, *Arveretten med dødsboskifte*, Oslo 1990.

3. Oversikt over arveloven

Lov om arv og dødsboskifte er inndelt i fire deler. Første del består av ett kapittel med innledende bestemmelser om lovens virkeområde, definisjoner av begrepene arving, livsarving og samboer og en bestemmelse om hvordan arv fordeles.

Andre del om retten til arv har ti kapitler. Kapittel 2 gir regler om slektens arverett, som omfatter tre arvegangsklasser.

Ektefellens arverett er regulert i kapittel 3. Hvor stor andel av arven ektefellen har krav på, avhenger av hvilke slektsarvinger arvelateren etterlater seg. Ektefellens arverett opphører ved separasjon eller skilsmisse.

Kapittel 4 har to bestemmelser om samboeres arverett. Dersom han eller hun var samboer med arvelateren ved dødsfallet og har, har hatt eller venter barn med arvelateren, har samboeren rett til en arv som omfatter fire ganger folketrygdens grunnbeløp. Arvelateren kan dessuten ved testament fastsette at den han eller hun har vært samboer med de siste fem årene før dødsfallet, skal ha rett til en arv på inntil fire ganger folketrygdens grunnbeløp ved arvefallet.

Etterlater arvelateren seg ektefelle, kan ektefellen etter reglene i kapittel 5 overta felleseiet, og på nærmere bestemte vilkår, overta førstavedes særeie

uskiftet overfor arvelaterens arvinger. Kapitlet har regler om lengstlevende ektefelles ansvar for arvelaterens forpliktelser, om rådigheten over uskifteboet, adgangen til å gi gaver og arveoppgjør, og om skifte av uskifteformuen.

En samboer har etter reglene i kapittel 6 rett til å overta arvelaterens eiendeler uskiftet dersom han eller hun var samboer med arvelateren ved dødsfallet og har, har hatt eller venter barn med arvelateren. Uskiftet er begrenset til å omfatte nærmere bestemte eiendeler, blant annet felles bolig og innbo. Ved testament kan lengstlevende samboers rett til uskifte utvides til å omfatte også andre eiendeler. Kapitlet har regler om samboerens ansvar for førstavedes forpliktelser, om råderetten over uskiftemidlene og om skifte av uskifteboet.

Kapittel 7 har regler om arv etter testament. Avsnitt I har bestemmelser om fremgangsmåten ved opprettelse av testament og nødtestament. Vil testator tilbakekalle eller endre et testament, eller binde seg ved arvepakt, må det gjøres som fastsatt i reglene i avsnitt II. Livsarvingenes krav på pliktdelsarv er nærmere regulert i avsnitt III. Pliktdelsarven er to tredeler av arvelaterens formue, men aldri større enn 15 ganger folketrygdens grunnbeløp til hver av arvelaterens barn. Testator kan ved testament treffe enkelte bestemmelser over pliktdelsarven.

Et testament skal etter reglene i avsnitt IV tolkes i samsvar med det som testator mente. Avsnitt IV har også supplerende tolkningsregler som kommer til anvendelse dersom det ikke er grunn til å tro at testator mente noe annet. Del V har regler om felles testament og gjensidig testament, om tilbakekall og endring av slike testament og supplerende tolkningsregler.

Den som har opprettet testament, kan etter reglene i avsnitt VI innlevere det til oppbevaring hos tingretten. Det sikrer at testamentet blir fremlagt når testator er død. Avsnitt VI har også en bestemmelse om hvordan man skal forholde seg til et bortkommet testament og en bestemmelse om frister for å kreve arv etter et testament eller for å motsette seg et testament.

Kapittel 8 har forskjellige bestemmelser om retten til arv etter loven eller etter testament. Det omfatter vilkår for å ta arv og når arven anses falt, arverett ved ukjent dødsrekkefølge, fraværende og forbigått arving, og om foreldelse av arverett og fradømmelse av arverett.

Kapittel 9 om avtale om arv regulerer arvingenes råderett over fremtidig og falt arv, adgangen til å gi avkall på arv og når avkorting i arv skal skje.

Har ikke den avdøde arvinger etter seg, fastsetter reglene i kapittel 10 at nettoformuen skal gå til frivillig virksomhet til fordel for barn og unge. Det er

fastsatt forskrift «om fordeling av herrelaus arv til frivillig verksemd til fordel for barn og unge». Myndigheten etter forskriften er delegert til Kulturdepartementet og til Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Kapittel 11 om internasjonal arverett har regler om hvilken stats arverett som skal anvendes ved skifte av arvelaterens dødsbo, om arvelaterens adgang til å foreta lovvalg og om gyldigheten av testament som ikke oppfyller formkravene i arveloven kapittel 7, en bestemmelse om grunnleggende rettsprinsipper og en bestemmelse som gir hjemmel til å inngå overenskomst med fremmed stat.

Tredje del har seks kapitler med regler om skifte av dødsbo. Kapittel 12 har bestemmelser om hvem som er skiftemyndighet og om tingrettens generelle kompetanse og saksbehandlingsregler. I kapittel 13 er regler om dødsfallsmeldinger og tingrettens innledende behandling av dødsbo i perioden fra dødsfallet og til skifteform er valgt.

Av reglene i kapittel 14 følger at enkelte bo ikke skal skiftes. Er boets midler etter at begravesutgiftene er dekket av liten verdi, kan avdødes eiendeler overlates til en person som har stått avdøde nær. Et bo skal ikke skiftes dersom lengstlevende ektefelle eller samboer velger å overta avdødes eiendeler uskiftet med førstavdødes arvinger etter reglene i henholdsvis kapittel 5 og 6. Etter å ha erklært overtakelse av arvelaterens gjeldsforplikter, skal tingretten utstede en uskifteattest til ektefellen eller samboeren. Den gir rett til å disponere faktisk og rettslig over alle eiendelene som overtas uskiftet.

Kapittel 15 har felles bestemmelser for privat og offentlig skifte. I avsnitt I gis en oversikt over de ulike skifteformene. Avsnitt II har regler om kunngjøring av frist for kreditorene til å melde krav mot arvelateren. I avsnitt III er det regler om retten for arvingene til å overta eiendeler på skifte, verdsettelse av eiendelene og oppgjør mellom arvingene. Reglene i avsnitt IV kommer til anvendelse dersom arvelateren etterlater seg ektefelle eller samboer. Det omfatter blant annet regler om deling av felleseie, ektefellens eller samboerens råderett over og rett til å overta eiendeler.

Vil arvingene skifte privat, følger det av reglene i kapittel 16 at minst en myndig arving må overta ansvaret for arvelaterens forpliktelser. Tingretten utsteder en skifteattest til den eller de av arvingene som har overtatt gjeldsansvaret. Skifteattesten gir disse arvingene rett til å disponere faktisk og rettslig over boets eiendeler og å gjennomføre et privat skifte. Kapitlet har en bestemmelse som gir oversikt over oppgaver som må eller bør gjennomføres ved et privat skifte. Tvister i anledning skiftet kan bringes inn for tingretten ved ordinært søksmål.

Kapittel 17 om offentlig skifte er inndelt i seks avsnitt. Avsnitt 1 inneholder regler om hvem som kan kreve offentlig skifte, bortfall av retten til å kreve offentlig skifte, om forberedende rettsmøte og sikkerhetsstillelse for skifteomkostningene. Avsnitt II har regler om gjennomføringen av skiftet og tingrettens oppgave under offentlig skifte, om arvingenes rett til å uttale seg, om innkalling til skiftesamling, registrering av boets eiendeler og kunngjøring av frist for å melde krav mot boet. Det er også detaljerte bestemmelser om dekning av boets og arvelaterens forpliktelser. Avsnitt III har bestemmelser om offentlig skiftebehandling med bostyrer oppnevnt av tingretten. Bostyreren skal stå for den praktiske gjennomføringen av bobehandlingen, avklare tvister mellom arvingene og utarbeide utkast til booppgjør.

En bobehandling kan etter reglene i avsnitt IV avsluttes på tre måter. Boet kan enten tilbakeleveres til privat skifte eller uskifte, innstilles fordi det ikke er midler til å dekke omkostningene, eller avsluttes ved en fordeling av boets netto etter et booppgjør fastsatt av tingretten. Utdeling av eiendeler skjer etter at kjennelse om fastsettelse av booppgjør er rettskraftig.

Hvordan tvister under offentlig skifte skal behandles, er nærmere regulert i avsnitt V. Enkelte nærmere bestemte tvister skal behandles som skiftetvister, som er en forenklet prosessform sammenlignet med tvistelovens regler om allmennprosess. Retten kan på nærmere bestemte vilkår beslutte at en tvist som kan behandles som skiftetvist, likevel skal behandles ved allmennprosess.

Avsnitt VI har særregler for bo der eiendelene ikke er tilstrekkelige til å oppfylle alle forpliktelsene etter arvelateren. Kravene mot boet skal prøves av bostyrer eller ved at tingretten innkaller kreditorene til skiftesamling. Arvelaterens arvinger kan på nærmere fastsatte vilkår fremsette forslag til tvangsakkord for arvelaterens forpliktelser, mot å påta seg forpliktelsen etter akkorden.

Fjerde del har bestemmelse om lovens ikrafttreden, om overgangsregler og om endringer i andre lover.

4. De ulike skifteformene

4.1 Innledning

Når en person dør, skal dødsfallet meldes til tingretten. Den tingretten som mottar meldingen, skal undersøke om arvelateren har innlevert testament til oppbevaring hos en tingrett. Tingretten skal gi underretning om dødsfallet til dem som etter loven kan ha krav på arv, med mindre de allerede er kjent med

dødsfallet. Foreligger testament, skal tingretten gi melding til dem som etter testamentet har rettigheter i boet.

Etter at arvingene er blitt kjent med at arvelateren er død, må de ta stilling til hvordan de skal forholde seg til arvelaterens eiendeler. Før arvingene gjør det, kan de på begjæring til tingretten gis rett til innsyn i arvelaterens formues- og gjeldsforhold, og rett til å gå gjennom arvelaterens bankboks. Dessuten kan de anmode tingretten om å kunngjøre en frist for kreditorene til å melde sine krav etter reglene om proklama. Det vil gi arvingene en oversikt over arvelaterens formuesstilling og gi dem et godt grunnlag til å bestemme seg om valg av skifteform.

4.2 Privat skifte

Et privat skifte gjennomføres etter reglene i kapittel 16. For å kunne skifte privat, må minst en myndig arving erklære at han eller hun påtar seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser. Tingretten utsteder en skifteattest til den eller de som har påtatt seg gjeldsansvaret. Skifteattesten gir rett til å disponere over arvelaterens eiendeler. Den eller de som har fått utstedt skifteattesten, er ansvarlige for å gjennomføre det private skiftet.

Ved et privat skifte skal det skaffes oversikt over arvingene i boet og hvor stor arv den enkelte har krav på. Det skal også skaffes oversikt over arvelaterens eiendeler og forpliktelser. I den forbindelse kan arvingene bestemme seg for å utstede en kunngjøring med en frist for kreditorene til å melde sine krav etter reglene om proklama. Krav på arv i henhold til testament skal dekkes dersom boet gir overskudd til det. Boets eiendeler skal sikres og tas vare på inntil de enten selges eller fordeles blant arvingene. Løpende forpliktelser som for eksempel abonnementer og avtaler om levering av varer og tjenester, bør avsluttes. Det skal leveres skattemelding for inneværende år og for forutgående år dersom dette ikke allerede er gjort. Arvelaterens forpliktelser skal dekkes og utestående krav skal inndrives. Det bør føres en oversikt over inn- og utbetalinger som er gjort under skiftebehandlingen.

Det bør utarbeides et forslag til fordeling av eiendeler i boet som sendes til alle arvingene, også til dem som ikke har påtatt seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser. Når arvingene er blitt enige om fordelingen av eiendelene i boet, bør det settes opp et dokument som viser hvordan boet er fordelt. Dokumentet bør undertegnes av arvingene. Eiendelene skal overføres til arvingene etter den

fordelingen som det er enighet om. Det bør sørges for registrering i offentlige registre. Ved overføring av fast eiendom bør det sørges for tinglysing. Det bør utarbeides en dokumentasjon som viser at kreditorene har fått dekning.

4.3 Offentlig skifte

Offentlig skifte gjennomføres av tingretten etter reglene i kapittel 17 om offentlig skifte. Offentlig skifte kan begjæres av en arving og i noen tilfeller av en kreditor og av statsforvalteren. Når offentlig skifte er åpnet, utsteder tingretten en kunngjøring med en frist for kreditorene til å melde sine krav etter reglene om proklama. Som hovedregel oppnevner tingretten en bostyrer som sørger for gjennomføringen av skifteoppgjøret. Tingrettens rolle under den offentlig skiftebehandlingen er å føre tilsyn med bostyreren og å avgjøre tvister i anledning bobehandlingen.

Bostyreren skal innkalle arvingene til et innledende bomøte for å orientere dem om boets eiendeler og forpliktelser og for å få arvingenes syn på fordelingen av boets eiendeler. Arvingene har rett til å uttale seg om bobehandlingen. Er arvingene enige, er bostyreren bundet av det. Bostyreren skal også avklare om det er tvister som må løses under bobehandlingen. En tvist kan gjelde uenighet mellom arvingene om retten til å overta eiendeler i boet, eller uenighet med en kreditor om et anmeldt krav i boet. Bostyreren sørger for at arvelaterens og boets forpliktelser blir dekket, om nødvendig ved at eiendeler i boet selges, og at boets nettoverdier fordeles blant arvingene. Senest tre måneder etter oppnevningen skal bostyreren sende innberetning til tingretten med oversikt over boets eiendeler og forpliktelser og over hvem som har krav på arv i boet. Det skal også redegjøres for den videre skiftebehandlingen og når det kan foreligge et utkast til booppgjør.

Bobehandlingen avsluttes ved at bostyreren utarbeider et utkast til booppgjør, som sendes arvingene til uttalelse før det forelegges for tingretten til fastsettelse av booppgjøret. Fastsettelse av booppgjøret treffes ved kjennelse. Når kjennelsen om booppgjøret er rettskraftig, fordeles arven til arvingene. Retten eller bostyreren skal sørge for at overføring av eiendeler tinglyses eller registreres i offentlige registre.

4.4 Skifte ved testamentsfullbyrder

Arvelateren kan ved testament fastsette at en bestemt, navngitt person skal gjennomføre skiftet. En slik bestemmelse er ikke bindende for arvelaterens livsarvinger, ektefelle eller for en samboer med rett til arv etter arvelateren. Skifte

ved testamentsfullbyrder er strengt tatt ikke en egen skifteform. Et skifte ved testamentsfullbyrder kan gjennomføres som et privat skifte med testamentsfullbyrderen som arvingenes fullmektig. Skiftes boet offentlig, skal testamentsfullbyrderen oppnevnes som bostyrer.

4.5 Uskifte

Etterlater arvelateren seg en ektefelle, kan ektefellen kreve å få overta arvelaterens bo uskiftet etter reglene i arveloven kapittel 5. Den som var samboer med arvelateren ved dødsfallet, kan på nærmere bestemte vilkår overta felles bolig og innbo og andre av arvelaterens eiendeler uskiftet med arvelaterens arvinger etter reglene i arveloven kapittel 6. Velger lengstlevende ektefelle eller samboer å sitte i uskifte, vil ikke arvelaterens arvinger ha krav på arv av uskiftemidlene før uskiftet opphører. Et uskifte opphører ved ektefellens eller samboerens død, eller dersom uskifteboet av lovbestemte grunner skal skiftes mens lengstlevende ektefelle eller samboer lever.

4.6 Bo med brutto eiendeler av liten verdi

Er dødsboets brutto verdi etter at begravellesutgiftene er dekket av liten verdi, kan retten gi en person som har stått for begravelsen eller en annen person som har stått den avdøde nær, fullmakt til å disponere over arvelaterens eiendeler. I slike tilfeller gjennomføres ikke et ordinært skifteoppgjør med arvelaterens arvinger, med mindre en arving krever offentlig skifte og stiller sikkerhet for skifteomkostningene.

4.6 Bo som ikke har midler til å dekke arvelaterens forpliktelser

Dersom verdien av boets eiendeler ikke er tilstrekkelig til å oppfylle alle forpliktelsene etter arvelateren og ingen av arvingene har overtatt ansvaret for arvelaterens forpliktelser, skal arvelaterens bo behandles etter reglene i kapittel 17 om offentlig skifte avsnitt VI. Kravene mot arvelateren skal prøves av en bostyrer som oppnevnes av tingretten. Alternativt kan tingretten innkalle kreditorene til skiftesamling for prøving av kravene.

Etter at fristen for å melde krav er utløpt, men før booppgjør er fastsatt, kan arvingene fremsette forslag om tvangsakkord for arvelaterens forpliktelser mot

at de erklærer overfor tingretten at de overtar fullt og udelt ansvar for den akkorden som måtte bli brakt i stand. Blir akkorden stadfestet, skal skiftebehandlingen innstilles og boets midler overlates til arvingene. Etterlater arvelateren seg ektefelle eller samboer, kan ektefellen eller samboeren på samme vilkår sende melding til tingretten om at han eller hun vil benytte seg av sin rett til å overta boet uskiftet. Retten skal da utstede uskifteattest til ektefellen eller samboeren.

FØRSTE DEL. INNLEDENDE BESTEMMELSER

De fleste av oss kommer før eller siden i befatning med arv og skifte. For personer som ikke er kjent med arve- og skiftelovgivningen, kan det derfor være nyttig med et kapittel som opplyser om hva loven regulerer, definerer sentrale begrep som benyttes i lovens bestemmelser, orienterer om hvem som har rett til arv og at boet etter en død person skal skiftes. Det vil også være hensiktsmessig at det i de innledende bestemmelsene opplyses om hvor bestemmelsene om arv, uskifte og dødsboskifte er plassert. De innledende bestemmelsene i arvelovens første del er først og fremst gitt av pedagogiske hensyn.

Lovens første paragraf angir lovens virkeområde, som er fordelingen av arv, rett til å sitte i uskifte, og dødsfallsbehandling og skifte av dødsbo.

Paragraf 2 inneholder definisjoner av sentrale begrep som benyttes i flere av lovens bestemmelser. Det klargjøres hva som menes med begrepene arving, livsarving og samboer. Bestemmelsens tredje ledd presiserer hvem som regnes som samboer og hvem som faller utenfor begrepet.

I § 3 gis det en oversikt over hvordan arven fordeles og at boet etter arvelateren skal skiftes etter arvelaterens død. I første ledd første punktum opplyses det om at arven fordeles til de som er arvinger etter loven med henvisning til kapittel 2 til 4.

Av andre punktum fremgår at arvelateren kan opprette testament etter reglene i kapittel 7 og fastsette en annen fordeling av arven enn det som følger av reglene i kapittel 2 til 4.

Andre ledd opplyser om at boet etter en død person skal skiftes etter reglene i kapittel 12 til 17, med mindre lengstlevende ektefelle eller samboer velger å sitte i uskifte etter reglene i henholdsvis kapittel 5 eller 6.

Henvisningene i § 1 til lovens andre og tredje del og henvisningene i § 3 til kapittel 2 til 4, kapittel 7 og kapittel 10, gjør det enklere å orientere seg i loven og finne frem til de aktuelle bestemmelsene, enten man ønsker å opprette et testament eller er arving i et dødsbo som skal skiftes.

